

Tartu Ülikool
Psühholoogia instituut

Anu Erbsen

**Tuumikhinnangute küsimustiku valideerimine emotsionaalsuse hindamise
küsimustike kaudu**

Uurimistöo

Juhendaja: Aavo Luuk

Läbiv pealkiri: Tuumikhinnangute küsimustiku seos emotsionaalsuse hindamise
küsimustikega

Tartu 2024

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli on Judge jt (2003) küsimustiku valideerimine mitmesuguste emotsionaalsust mõõtvate küsimustikega korreleerimise kaudu. Töö keskendus algselt tuumikhinnangute skaala seostele negatiivse emotsionaalsuse näitudega, mille kaudu prooviti tõestada seost tuumikhinnangute küsimustiku ning negatiivse emotsionaalsuse küsimustike vahel. Mõlemad mõõtevahendid on osa Aavo Luugi (2019) koostatud enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute skaalast. Valim koosnes ühe kõrgkooli vastutusrikkaid nõudmisi esitavatele erialadele vabatahtlikult kandideerinud 18 - 20 aastastest noortest meestest ja naistest aastatest 2017 kuni 2023. Enesekohaste valdavalt negatiivsete hinnangute küsimustiku komplekti alaskaalade vastuste tulemused korreleeriti Judge jt (2003) tuumikhinnangute küsimustikuga, et näha, milliste enesekohaste negatiivsete hinnangute küsimustiku komplekti skaalad korreleeruvad enim enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemustega. Eelkõige vaadeldi kõrgeid korrelatsioone, nii positiivseid kui ka negatiivseid. Saadud tulemuste põhjal selgus, et tugevad seosed Judge jt tuumikhinnangute küsimustiku ning Aavo Luugi koostatud mõõtevahendite komplekti vahel on olemas. Pöördvalideerimist (negatiivsetele korrelatsioonidele keskendumise võtet) kasutades on töö peamiseks tulemuseks, et negatiivsele emotsionaalsusele keskenduvate küsimustike kõrgete negatiivsete korrelatsioonide kaudu Judge jt (2003) tuumikhinnangute küsimustikuga saab seda positiivsele keskenduvat küsimustikku käesoleva töö tulemuste kaudu täiendavalt valideerituks lugeda. Töö käigus ilmnisid ka mitmed kõrgeid positiivsed korrelatsioonid Judge jt tuumikhinnangute küsimustiku ning erinevate emotsionaalsuse positiivseid aspekte hindavate skaalade ja alaskaaladega, mis toetavad algset pöördvalideerimise ideed.

Märksõnad: enesekohased negatiivsed tuumikhinnangud, negatiivne emotsionaalsus. negatiivsed enesekohased tuumikhinnangud

Abstract

The focus of the present research was to validate the questionnaire developed by Judge et al. (2003) through correlation with various measures of emotional traits. The focus initially lay on the associations of the Core Self-Evaluations Scale with indicators of negative emotional traits, aiming to establish a connection between the Core Self-Evaluations questionnaire and measures of negative emotional traits. Both measurement tools are part of Aavo Luuk's (2019) scale of personal negative core evaluations. The sample consisted of 18 to 20-year-old young men and women who voluntarily applied for demanding university programs from 2017 to 2023. The results were correlated with Judge et al. (2003) Core Self-Evaluations questionnaire to identify which scales of the set of personal negative evaluations correlate the strongest with the Core Self-Evaluations scale. Particularly high correlations, both positive and negative, were examined. The results revealed strong associations between Judge et al. Core Self-Evaluations questionnaire and the set of measures compiled by Aavo Luuk. By using reverse validation method (focusing on negative correlations), the main finding of this study is that through the high negative correlations of questionnaires focusing on negative emotional traits with Judge et al.'s Core Self-Evaluations questionnaire, the positive-focused questionnaire is further validated by the results of this study. Several high positive correlations also were found between Judge et al.'s Core Self-Evaluations questionnaire and various scales and sub-scales assessing positive aspects of emotional traits, supporting the initial concept of reverse validation.

Keywords: negative core self-evaluations, core self-evaluations, negative emotionality

Sissejuhatus

Käesolevas uurimistöös keskendun tuumikhinnangute skaala seosele negatiivse emotsionaalsuse näitudega, mille kaudu proovin tõestada seost tuumikhinnangute küsimustiku ning negatiivse emotsionaalsuse küsimustike vahel. Kasutan uurimistöös mõõtevahenditena tuumikhinnangute skaalat (Core selfevaluations scale; Judge, Erez, Bono ja Thoresen, 2003), mis on osa ka juhendaja Aavo Luugi koostatud mõõteskaalast ning kogu enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute skaalat (Luuk, 2019).

Tuumikhinnangute küsimustik on kujundatud 1990ndate lõpus Judge'i, Locke'i ja Durham'i poolt välja töötatud enesekohaste (positiivsete) tuumikhinnangute eeskujul. Judge jt (1997) pakkusid välja skaala kolm peamist rakendamise võimalust. Enesekohased tuumikhinnangud võivad mõjutada tulemusi otse, kandes positiivseid enesevaateid üle teistele valdkondadele, ning kaudselt, mõjutades inimeste hinnanguid kindla tegevuse või töö suhtes ning läbi käitumise, mõjutades inimese püsivust erinevate ülesannete täitmisel. (Chang jt 2012)

Aavo Luugi poolt loodud küsimustike komplekt on mis on kui Judge jt poolt loodud (Judge jt, 2003) positiivsete tuumikhinnangute skaala pöördanaloo koosseeb järgenavatest suurematest osadest: emotsionaalse enesetunde küsimustik EEK-2, tähelepanu ja kontrolli küsimustik, nartsissismi küsimustik, impulsiivsuse küsimustik, tavakäitumise/sotsiaalse soovitatavuse) küsimustik, pahameeleküsimustik ning EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik. Käesoleva töö eesmärgiks on on Judge jt (2003) küsimustiku valideerimine nende mitmesuguste mainitud emotsionaalsust mõõtvate küsimustikega korreleerimise kaudu.

Judge jt enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku tutvustus

Lähtekohad

Mõiste “enesekohased tuumikhinnangud” tõid laiemalt tähelepanu alla Judge, Locke ja Durham (1997), tutvustades enesekohaste tuumikhinnangute kontseptsiooni. Loodi võimalus, mis oleks kasulik töörahulolu ning edaspidiselt ka teiste rakenduslikult oluliste soorituskriteeriumide ennustamiseks. Varasemalt alustas sarnase teema uurimisega Edith Packer, kes enda kirjutistes (1985) nimetas enese kohta käivaid peamisi hinnanguid tuumikhinnanguteks (Chang jt, 2012). Judge jt (1997) loodud skaala arendati välja, uurides kaheksa erineva valdkonna – filosoofia, kliinilise psühholoogia uurimistöös ja praktika, töörahulolu, stressi, laste arengu, isiksuse ja sotsiaalpsühholoogia alast kirjandust. (Judge jt, 1998)

Isik, kes saab kõrged punktid enesekohaste tuumikhinnangute testis, on hästi keskkonnas kohanenud, positiivne, enesekindel, efektiivne ettevõtmistes ja usub omaenda tegutsemisvõimesse. Judge jt (1997) järgi on enesekohased tuumikhinnangud tunnus, mida näitavad neli hästi väljakujunenud isiksuse omadust ühendatult. Need neli faktorit on enesehinnang, üldine enesemõjukus, kontrollkese ja madal neurootilisus (Bono, Thoresen & Judge, 2003). Judge'i ja kolleegide (2002) metaanalüüsi järgi oli tuumikhinnangute omaduste keskmine korrelatsioon 0,64, mis on võrdne suure viisiku omaduste kui alternatiivsete mõõdikute korrelatsioonidega (Judge & Hurst, 2007). Bono, Thoresen ja Judge (2003) esitavad arvamuse, et need neli tuumikhinnangute tunnust on ühtedeks tuntuimateks psühholoogias, millele on viidatud üle 50 000 korra. Enesekohaste tuumikhinnangute skaala loomise järel on see saanud väga populaarseks. Kontseptsiooni esitatakse sissejuhatavates organisatsioonikäitumise õpikutes ning see on leidnud kasutust ka näiteks gerontoloogias ja õenduses (Chang jt, 2012).

Küsimustiku valideerimise head näited

Judge jt (1997) uurimine keskendus inimese tuumik- eneseomadustele. Need nimetati enesekohasteks tuumikhinnanguteks, ning uuriti nende omaduste seost töörahulolu ja töösooritusega. Mitmete järgnevate uurimuste kaudu on leitud uuringu kontseptsioonile arvukalt mitmeid erinevaid rakendusi erinevates enesekohaste tuumikhinnangutega seostuvates valdkondades. Näiteks püüti välja selgitada, kuidas suhestuvad küsimustiku tulemused ka inimtegevuse produktiivsusega. Nende uuringute tulemusena on leitud ja välja pakutud ka palju uusi (Judge jt, 2003) kontseptsiooni kasutamise võimalusi.

On leitud, et positiivsemate enesekohaste tuumikhinnangutega töötajad on tavaliselt rohkem motiveeritud ning seavad endale kõrgemaid eesmärke ja näitavad valmisolekut rohkemateks pingutuseks nende eesmärkide saavutamisel. Zhining Wang, Xing Bu ja Shaohan Cai (2021) poolt Hiina ettevõtetes läbi viidud uuringus kontrolliti, kas on seost töötaja loomingulisuse ning enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemuste vahel. Selgus, et inimene, kes on ülemuse hinnangul loomingulisem, sai ka enesekohaste tuumikhinnangute küsimustikus kõrge tulemuse. Uuringu tulemused näitasid, et enesekohaste tuumikhinnangute skaala näit mõjutab positiivselt intellektuaalsust ning selle kaudu suurendab töötajate loovust. Judge jt 1997. aasta uuringus leiti, et tööga rahulolu on seotud inimeste põhiväärtustega ning nende enesehinnanguga. Wang, Bu, Cai (2021) uuring laiendab seda kontseptsiooni, näidates, kuidas enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemused korreleeruvad ka töötajate loovusega.

Ka negatiivne emotsionaalsus on üks nendest aspektidest, mida uuritakse tuumikhinnangute kontseptsiooniga seoses. Näiteks võib emotsionaalne ebastabiilsus või madal enesehinnang olla seotud negatiivsete emotsionaalsete seisunditega, mis omakorda võivad mõjutada tööalast ja eraelulist toimimist, näiteks suhtluses kolleegidega ja/või pereliikmetega. Kui uuriti, kuidas suhestuvad omavahel töö tulemuslikkus/sooritus ning tööalane ebakindlus, leiti, et kui inimene tunneb end ebakindlalt, langeb ka soorituse tase (Pilipiec, 2020). Negatiivse emotsionaalsuse mõju on lisaks välja toonud ka Hatton jt (2008), kus enesekohaste tuumikhinnangute küsimustikku kasutades leiti, et negatiivne emotsionaalsus on tugevalt positiivselt seotud emade negatiivsete käitumistega lapsepõlves ning negatiivselt ja oluliselt seotud enesekohaste tuumikhinnangute ja turvalise kujutlusega romantilistest suhetest ja kaaslastest. (Hatton jt, 2008) Sarnaselt äsjakirjeldatutele on ka käesolevas töös on pandud rõhk tuumikhinnangute ja negatiivse emotsionaalsuse erinevate aspektide seoste uurimisele.

Praktiline kasu küsimustiku rakendamisest

Siiani on tuumikhinnangute-alased uuringud viidud läbi suures osas tööstus- ja organisatsioonipsühholoogia raames. Kuid paljud tuumikhinnangute põhimõtted laienevad erinevatele psühholoogia valdkondadele (Judge, 2009). Selle küsimustiku edasine uurimine on seotud võimaliku praktilise kasu otsingutega. Tehtud on uuringuid, mis keskendusid kindlatele vanusegruppidele. Näiteks 2008. aastal uuriti noorukeid ning noori täiskasvanuid, et teada saada, kuidas suhestuvad omavahel enesekohased tuumikhinnangud, kasvamise keskkond ning noores täiskasvanueas loodud suhted. Uurimuse tulemusena tõdeti, et täiendava kinnituse saamiseks oleks sobilik viia läbi samalaadne uuring teistel vanusegruppidel (Hatton jt, 2008). Väiksemamahulises uuringus kontrolliti töö tulemuslikkuse ning tööalase ebakindluse suhestumist tuumikhinnangutega. Autoril õnnestus valimisse kaasata 70% ulatuses mehi, seega uuringu andmed peegeldasid naiste tulemusi ebapiisavalt. (Pilipiec, 2020)

Võimalike tulevaste uurimuse läbiviimiseks on aga ka teisi põnevamaid või erilisi võimalusi. Erez ja Judge (2001) enesekohaste tuumikhinnangute kontseptsiooni töemotivatsiooni, töö tulemuslikkuse ja produktiivsusega suhestumise uuringus selgus, et üldiselt oli enesekohaste tuumikhinnangute kui ühise konstrukti seos eelpool nimetatud kriteeriumitega tugevam ja järjekindlam kui ükskõik millise üksiku eraldiseisva faktori oma. Siiski leiti ka ühes katses et erinevus ainult enesekontrolli ning kogu enesekohaste tuumikhinnakute paketi tulemuste ennustamise vahel oli 7% enesekontrolli kasuks. Selline väike erinevus ühe faktori ennustatavuses võib aga kogu küsimustiku koondtulemusel tekitada kuni 26% muutuse.

Autorid järeldavad, et tuleb rohkem uurida enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku koondtulemusi ning võrrelda neid küsimustiku iga faktori tulemustega eraldi. (Erez & Judge, 2001)

Valideerimise kontseptsioon, eesmärk ja viisid

Valideerimise eesmärk on tagada, et uurimismeetodid ja tööriistad mõõdaksid täpselt ja usaldusväärset seda, mille mõõtmiseks nad on konstrueeritud. Selle saavutamiseks kasutatakse mitmeid erinevaid valideerimise viise. Sisemise valideerimise meetod võimaldab uurimismeetodi või instrumendi enda omaduste hindamist, et tagada selle sisemine kvaliteet ehk uurimistöö järeluste kehtivuse kontroll kasutatud uurimismaterjali piires. (Colman, 2001) Väline valideerimine on aga meetodi või instrumendi tulemuste võrdlemine muude sõltumatute mõõdikutega, et kontrollida nende vastavust oodatavatele tulemustele. Väline valiidsus viitab sellele, kui usaldusväärsed on teadusliku uurimistöö järelused, kui neid rakendatakse erinevate uurimismeetodite ja osalejate või subjektide kasutamisel. (Colman, 2001) Erinevate eesmärkide puhul kasutatakse välja valitud uurimuse erinevaid tahkusi. Need on vaid mõned näited, millised valideerimise viise kasutatakse. Uurimuse eesmärgist ning küsimuse püstitusest lähtuvalt kasutatakse erinevaid võimalusi. Käesolevas uurimuses kasutatavat valideerimise lahendust võib lugeda valdavalt väliseks valideerimiseks, sest siin püütakse kontrollida Judge jt küsimustiku kehtivust, võrreldes selle tulemusi korrelatsioonide kaudu teiste kasutusel olnud küsimustike tulemustega.

Võimaliku pöördvalideerimise idee

Väline valideerimine on antud konstrukti või meetodi kaudu saadud tulemuse kontrollimine mingi teise meetodi või konstrukti kaudu saadud tulemusega. Reeglina toimub kontrollimine tulemuste vahelise positiivse korrelatsiooni hindamise kaudu – mida tugevam on avalduv positiivne korrelatsioon, seda tõenäolisemalt kinnitab valideeriv konstrukti valideeritava kehtivust. Pöördvalideerimise mõte seisneb valideeritava konstrukti kehtivuse kontrollimises nende kahe – valideeritava ja valideeriva – vahelisest negatiivsest korrelatsioonist lähtuvalt. Kui oma psühholoogiliselt olemuselt positiivseks klassifitseeritav valideeritav konstrukti (siin Judge jt tuumikhinnang) ilmutab tugevat negatiivset korrelatsiooni psühholoogiliselt olemuselt

negatiivse konstruktiga (siin näiteks ärevusega), võime väita, et kasutasime pöördvalideerimise ideed Judge jt tuumikhinnangute konstrukti kehtivuse kontrolliks ärevuse mõõtevahendi abil. Minu töö tegeleb Aavo Luugi poolt koostatud enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti ning Judge jt enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute skaalade tulemuste omavahelise korreleerimisega. Arvukate negatiivsete korrelatsioonide esinemine ühelt poolt Judge jt küsimustiku ja teiselt negatiivse emotsionaalsuse hindamise erinevate skaalade tulemuste vahel kujutab endast Judge jt küsimustiku täiendava valideerimise katset pöördvalideerimise põhimõttel. Pöörvalideerimine on idee, et valideeritavale konstruktile või meetodile ei otsita kehtivuse kinnitust traditsioonilisel viisil, valideeriva mõõtevahendi või konstruktiga positiivsete korrelatsioonide leidmise kaudu, vaid hoopiski negatiivsete korrelatsioonide kaudu tingimusel, et valideeritav ja valideeriv konstrukt on oma psühholoogiliselt valentsuselt vastandmärgilised.

Negatiivse emotsionaalsuse tagajärjed

Uuritud on töörahulolu seotust ebakindlustundega (Pilipiec, 2020). Ka töö tulemuslikkuse kohta on tehtud mitmeid uuringuid, mis lähtuvad seisukohast, et inimesed, kellel on kõrgemad enesekohased tuumikhinnangud, on rohkem motiveeritud oma tööd kvaliteetsemalt ning tulemuslikumalt tegema (Grant & Wrzesniewski, 2010). Sellisest tulemusest võiks vastandina järeldada, et inimesed, kellel enesekohaste tuumikhinnangute näidud on pigem madalad, näitavad vähemat motiveeritust ja teevad ka oma tööd madalama tulemuslikkuse ja kvaliteediga. Inimesed, kes tunnevad end ebakindlalt, rohkem kurva või pahasena ning on kõrgemate negatiivsete emotsionaalsuse näitajatega, ei saavuta nii häid tulemusi kui inimesed, kellel on kõrged enesekohased tuumikhinnangud. Kui inimesel on negatiivse emotsionaalsuse näidud kõrged, tähendab see seda, et ta on suunanud aktiivselt psüühilised ressursid iseenda sisemusse ja kulutab neid enda psüühikaga tegelemise peale, mitte tööalastel eesmärkidel paremate tulemuste saavutamiseks. Grant ja Wrzesniewski (2010) toovad välja, et analüüsides metanalüüsiga 81-t organisatsiooniuringut, ilmnes enesekohaste tuumikhinnangute ja töösoorituse vahel mõõdukalt positiivne korrelatsioon 0,27. Samas oli vaadeldud uuringute seas märkimisväärne varieeruvus ning mitmed neist näitasid tuumikhinnangute ja sooritusnäitude vahel pigem negatiivseid kui positiivseid korrelatsioone. (Grant & Wrzesniewski, 2010)

Levinud seisukohad negatiivse emotsionaalsuse tagajärgedest

Negatiivne emotsionaalsus on olnud pikalt uurimise all selle mõju tõttu inimeste käitumisele, vaimsele tervisele ja üldisele heaolule. Levinud seisukohad viitavad sellele, et pikaajaline kõrge negatiivne emotsionaalsus võib kaasa tuua mitmeid kahjulikke tagajärgi nii füüsilisel kui ka psühholoogilisel tasandil. Lisaks leiti Brennan jt (2024) artiklis, et juba lapsepõlves kogetud emotsionaalsed katsumused ennustavad hilisemaid füüsilise ja vaimse tervise seotud probleeme ning noores eas kogetud traumad põhjustavad negatiivse emotsionaalsuse tõusu, mis võib suurendada emotsionaalseid probleeme täiskasvanueas. Täiskasvanueas võib negatiivne emotsionaalsus viia madalama töörahuloluni, suurema stressi, halvema tööalase tulemuslikkuseni ja halvemate suheteni nii töökaaslastega kui ka perega, mõjutades nii indiviidide heaolu kui ka organisatsiooni. (Brennan jt, 2024)

Negatiivse emotsionaalsuse uurimisel koos tuumikhinnangute küsimustiku kasutamisega võib enesekohaste tuumikhinnangute küsimustik aidata tuvastada positiivseid isiksuseomadusi ja enesehinnangu aspekte, mis võivad olla seotud madalama negatiivse emotsionaalsusega. Ja vastupidi, pöördvalideerimise põhimõttel võib tuumikhinnangute konstrukt aidata teiste seast selgemini esile tuua kõrge negatiivse emotsionaalsuse näitajad. Positiivne enesehinnang ja enesekindlus võivad aidata paremini toime tulla stressi, konfliktide ja negatiivsete emotsioonidega. (Hatton jt, 2008) Siiski inimene, kellel on kõrge negatiivse emotsionaalsuse näidud, kannab üle seda nii sõprus- kui ka romantilistele suhetele, kus see takistab selle suhte stabiilsust ning arengut. Samuti võib olla raskem üldse luua tähenduslikke suhteid ning tihti koheldakse ka oma partnereid vaenulikumalt. (Hatton jt, 2008) Huaiyong Wang ja Yue Li (2021) uurimusest ilmnes, et meditsiiniõed, kellel on kõrge negatiivse emotsionaalsuse tasemed töise ülekoormuse tõttu, kogevad rohkem tervisemuresid, lahkuvad tõenäolisemalt töölt või ilmutavad töö kvaliteedi ning kvantiteedi langust. Läbipõlemise põhjuseid on reeglina uuritud just keskkonnast tingitud faktoritest lähtuvalt aluselt, kuid Alarconi jt (2009) uuring näitas, et emotsionaalne stabiilsus, positiivne emotsionaalsus ja negatiivne emotsionaalsus olid tugevamalt seotud läbipõlemise tunnustega kui teised isiksuseomadused eeldatavalt seetõttu, et need isiksuseomadused ja läbipõlemine on kõik inimese tõhususega seotud muutujad.

Tõendid negatiivse emotsionaalsuse pärssivast mõjust produktiivsusele

Negatiivse emotsionaalsuse pärssiv mõju produktiivsusele viitab sellele, kuidas negatiivsed emotsioonid, nagu ärevus, masendus ja ärritus, võivad vähendada töötajate töö tõhusust ja

efektiivsust. Need emotsioonid võivad põhjustada keskendumisraskusi, väsimust, motivatsiooni langust ning suurenenud vigade ja hooletuse riski tööülesannete täitmisel. Lisaks võivad negatiivsed emotsioonid mõjutada töötajate suhteid kolleegide ja lähedastega.

Patrick Pilipiec (2020) leidis, et produktiivsus langeb märgatavalt, kui inimene tunneb end töö atmosfääris ning tööülesannete suhtes ebakindlalt. Sama toodi välja ka Alarcon jt (2009) artiklis, et inimene, kes on vähem enesekindel, tunneb end tihti nii ka töökeskkonnas. On leitud ka, et tööalane ebakindlus mõjutab produktiivsuse langust. Siiski langeb produktiivsus vaid lühiajaliselt ning tööalane ebakindlus ei mõjuta tehtud töö kvaliteeti, vaid erinevate tööde tehtud saamise hulka. Leiti ka, et kui inimene tunneb end ebakindlalt pikaajaliselt, hakkavad ka töötulemused ja nende kvaliteet langema. (Pilipiec, 2020) Kui öelda, et ebakindlustunne on osa negatiivsest emotsionaalsusest, siis see uuring tõestab, et negatiivne emotsionaalsus pärsib töö produktiivsust.

Enesekohased negatiivsed tuumikhinnangud võivad mõjutada läbipõlemist nii tajutud kui ka objektiivse töökeskkonna olemuse kaudu. Alarcon jt (2009) aasta uurimuses leiti, et inimesed, kellel on kõrge enesekohaste tuumikhinnangute näit, valivad ilmselt endale sobivama ja huvitavama töökohta või siis näevad töökohta puhul selle häid omadusi. Madalate enesekohaste tuumikhinnangute tasemetega töötajad võivad tunda end väljakutsuvate tööde ees ohustatuna ja eelistada rutiinseid töid ning hakkavad töökohta nägema negatiivse stressi allikana. Kui inimene tunneb lõpuks, et tema saavutused on halvad või kahanenud, siis iga järgnevat saavutust tajub inimene madalama ja väiksemana, mis viib ka enesekindlusetuseni ning tööalase läbipõlemiseni. Energia on rohkem suunatud välistele murekohtadele ehk negatiivne emotsionaalsus on positiivselt seotud läbipõlemisega. (Alarcon jt, 2009)

Alternatiivse seisukoha on välja käinud Stajkovic (2006), öeldes et ka kõrged enesekohased tuumikhinnangud pärsivad produktiivsuse taset. Kõrgeid enesekohaste tuumikhinnangute tulemusi on seni välja toodud artiklites seostatud kõrge töökvaliteediga. Aga küsimustikku kasutades on toodud välja murekoht, et töötajad võivad hakata end üle hindama ning panustama oma aega vajalikkesse tööülesannetesse nõutust ebapiisavamalt.

Judge küsimustiku pöördvalideerimine negatiivse emotsionaalsuse näitudega korreleerimise kaudu

Judge küsimustik kui positiivse emotsionaalsuse esiletooja

Positiivse emotsionaalsuse osas keskendub enesekohaste tuumikhinnangute küsimustik enesekindlusele, optimismile ja üldisele positiivsusele. Positiivne emotsionaalsus on seotud parema vaimse tervise, suurema elurahulolu ja edukama suhtlemisega nii tööl kui ka isiklikus elus. Judge jt (1997) aasta uurimuse üheks hüpoteesiks on, et inimeste enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku tulemuste põhjal on võimalik ennustada tema töörahulolu ja tulemuslikkust. Judge ja Bono 2001. aastal tehtud meta-analüüs nelja tunnuse - enesehinnangu, üldise enesetõhususe, kontrollikeskme ja emotsionaalse stabiilsuse (madal neurootilisuse) kohta enesekohaste tuumikhinnangute skaala konstruktis andis tulemuse, et neli tunnust näitasid sarnaseid korrelatsioone nii töörahulolu kui ka töösooritusega ja et need tunnused on parimateks dispositsioonilisteks töörahulolu ja töösoorituse ennustajateks. Tugevaim seos leiti töörahuloluga. Töörahulolu korrelatsioonid on vastavalt $r = 0,26, 0,45, 0,32$ ja $0,24$, samas kui töö tulemuslikkuse korrelatsioonid on vastavalt $r = 0,26, 0,23, 0,22$ ja $0,19$. Seega on selle uuringu tulemuste põhjal enesekohaste tuumikhinnangute näitude seos töörahuloluga suurem kui töö tulemuslikkusega. (Judge & Bono, 2001)

Samuti laienevad enesekohaste kõrgete tuumikhinnangute positiivsed küljed ka muudele olemuselt sarnastele aspektidele. 2010. aastal tehtud uuringus väideti, et kõrged enesekohaste tuumikhinnangute näidud korreleeruvad positiivselt töösooritusega tõenäolisemalt teistele orienteeritud töötajate puhul. Eeldus oli, et teistele suunatud töötajad on rohkem mures teiste kahjustamise pärast kui nende töös midagi ebaõnnestub ja rõõmustavad teistele kujunevate kasude üle, kui neil enestel midagi õnnestub. Selgus, et need kaks eelduslikku sotsiaalset emotsiooni julgustavad teistele orienteeritud töötajaid kanaliseerima kõrgeid enesekohaseid tuumikhinnanguid tõhusasse töösooritusse. (Grant & Wrzesniewski)

Uurimuse eesmärk

Antud uurimistöö keskendub tuumikhinnangute skaala seostele negatiivse emotsionaalsuse erinevate näitudega, mille kaudu proovitakse tõestada negatiivse olemusega seost tuumikhinnangute küsimustiku ning negatiivse emotsionaalsuse küsimustike tulemuste vahel. Eesmärk on Judge jt (2003) küsimustiku valideerimine mitmesuguste negatiivset emotsionaalsust mõõtvate küsimustike tulemustega korreleerimise kaudu, mida võiks selle spetsiifilise lähenemise kaudu nimetada pöördvalideerimiseks.

Hüpoteesid

1. Enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustiku ja negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku tulemuste vahel avalduvad statistiliselt olulised korrelatsioonid.
2. Mida kõrgemad on negatiivse emotsionaalsuse näidud seda madalam on inimese tulemus enesekohaste tuumikhinnangute skaalal.
3. Negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute küsimustikuga saadud tulemused korreleeruvad enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku tulemustega sagedamini tugevalt negatiivselt kui tugevalt positiivselt.

Metoodika

Valim

Käesolevas töös on kasutatud eelpool nimetatud positiivsete enesekohaste tuumikhinnangute vastandit – negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute küsimuste komplekti (2019), mille on loonud Aavo Luuk. Küsimustik sisaldab tähelepanu, kontrolli, nartsissismi, impulsiivsuse ja ärevuse alaskaalasid.

Andmed koguti kokku 854 noorelt. Uuritud valimi moodustasid ühe kõrgkooli vastutusrikkaid nõudmisi esitavatele erialadele vabatahtlikult kandideerinud, keskharidusega ja keskmiste või keskmisest kõrgemate riigieksamite tulemustega valdavalt 18 - 20 aastased noored mehed ja naised aastatest 2017 kuni 2023. Andmed sisestati ja korrastati programmis Microsoft Office Excel 2010 ja edasine analüüs viidi läbi andmetöötlusprogrammis IBM SPSS Statistics 23.

Judge enesekohaste tuumikhinnangute skaala seoseid teiste mõõtevahenditega uurin samas kontekstis kasutatud enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplektis olevate skaalade näitudega korreleerides. Kuna enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute skaala kuulus negatiivse emotsionaalsuse küsimustikekomplekti, on samad katseisikud vastanud korraga mitme erineva mõõtevahendi küsimustele. Kuigi andmed on kogutud varasemalt Aavo Luugi poolt, eristades meeste ja naiste tulemusi ja andes sellega võimaluse uurida ka soolisi erinevusi tulemustes, analüüsitakse käesolevas töös meeste ja naiste tulemusi koos ühtse valimina.

Mõõtevahendid

Uurimuse läbiviimisel on kasutatud järgmisi mõõtevahendeid:

1. Judge jt (2003) positiivsete tuumikhinnangute [core (positive) self-evaluations] skaala. Skaala on lülitatud ka Aavo Luugi loodud negatiivse emotsionaalsuse küsimustikekomplekti. Judge jt skaala on negatiivse emotsionaalsuse küsimustikus märgendatud lühendiga CoreS (Vaata LISA 1). Hinnangud skaala 12-le väitele on antud 5-astmelisel Likerti tüüpi skaalal vahemikus 0 (vale / ei ole nõus) kuni 4 (õige / täiesti nõus).

2. Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute laiendatud küsimustike komplekt isiksuse negatiivse emotsionaalsuse hindamiseks. See küsimuste komplekt on kokku pandud Aavo Luuki (2019) poolt ning koosneb kuuest küsimustike plokist, mis omakorda jagunevad alaskaaladeks. Küsimustikekomplekt koosneb järgnevatest suurematest osadest: emotsionaalse enesetunde küsimustik EEK-2, tähelepanu ja kontrolli küsimustik, nartsissismi küsimustik, impulsiivsuse küsimustik, tavakäitumise/sotsiaalse soovitatavuse) küsimustik, pahameeleküsimustik ning EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik (Vaata LISA 1). Negatiivsete tuumikhinnangute komplekt on loodud vahendiks, mis potentsiaalselt suudaks ennustada probleeme negatiivse emotsionaalsusega ja võimalikke raskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisviiside avaldumisel.

Küsimustikku täitnud 854 mees- ja naissoost isiku vastustest saadud fail korrastati kasutades Microsoft Office Excelit. Alaskaalade küsimustike vastuste koondtulemused korreleeriti omavahel, et näha, milliste enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti skaalad ja alaskaalad korreleeruvad kõige kõrgemalt enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemustega. Kuigi vastavuses teoreetilises osas selgitatuga suunati põhitähelepanu

pöördvalideerimisele negatiivsete korrelatsioonide avaldumise kaudu, vaadeldakse töö tulemustes nii positiivseid kui ka negatiivseid korrelatsioone ühelt poolt Judge jt skaala ning teiselt valdavalt negatiivse emotsionaalsuse hindamisele orienteeritud skaalade vahel. Tulemustest jäeti käsitlemata nii negatiivsed kui positiivsed korrelatsioonid, mis olid väiksemad kui $r=0,3$ või $r=-0,3$. Loodi eraldi tabelid, millest üks sisaldab enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti osade kõrgelt negatiivseid korrelatsioone enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemustega ning teine tabel, millesse kanti Judge jt tuumikhinnangute skaalaga kõrgelt positiivselt korreleerunud skaalade korrelatsioonid. Korrelatsioonid järjestati tabelis seose tugevuse järgi. Selline vaade andis võimaluse tulemuste selgemaks visuaalseks analüüsiks.

Tulemused

Leitud tugevad negatiivsed seosed enesekohaste tuumikhinnangute skaalaga

Tabel 1. Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustiku alaskaalade kõige tugevamad negatiivsed korrelatsioonid enesekohaste tuumikhinnangute skaalaga.

NIMI	CoreS
EHI_1	-,749**
N	-,748**
N6	-,692**
N3	-,684**
DEPR	-,661**

*Märkused: EHI_1 – tähelepanu ja kontrolli skaalasse kuuluv negatiivse enesehinnangu alaskaala; N – EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik - Neurootilisuse faktori tahkude summa ; N6 – EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik – neurootilisuse faktor abitus; N3 – EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik – neurootilisuse faktor masendus; DEPR – emotsionaalse enesetunde küsimustik – depressiivsus; CoreS – enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustik. ** korrelatsioonid usaldusnivool $p<0,01$.*

1. Negatiivse enesehinnangu alaskaala

Esimene, leitud tugevaim negatiivne korrelatsioon, Aavo Luugi koostatud enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustiku ning enesekohaste tuumikhinnangute skaala vahel on EHI_1 $r=-0,749$. Tegu on enesehinnangu skaala küsimustikus oleva negatiivse enesehinnangu alaskaalaga (10 väidet, Cronbachi $\alpha=0,842$; kordustestimise reliaablus $n=99$, $r=0,827$), mille algallikaks on Rosenbergi (Rosenberg, 1965) enesehinnangu skaala (The

Rosenberg's Self-Esteem Scale; RSES) Eesti oludele kohandatud variant (Pullmann, & Allik, 2000; Pullmann, Allik, & Realo, 2009). Rosenbergi enesehinnangu skaala koosneb 10-st väitest, millest viis on sõnastatud ennast positiivselt ning viis negatiivselt iseloomustavatena. Lisaks viiele algallikast pärinevale negatiivse enesehinnangu väitele (minus pole midagi head ega rõõmustavat; äpardumise, eneseaustuse puudumise ja elu mõttetuse tunded) lisandusid käesoleva uurimuse negatiivse enesehinnangu alaskaalasse väited planeerimisraskustest, igavusest, korduvatest ebameeldivustest ja avameelsuse kahjustest.

2. EPIP NEO Neurootilisuse faktori tahkude summa

Järjekorras teine tugevaim negatiivne korrelatsioon kahe küsimustiku vahel on EPIP NEO isiksuse küsimustiku neurootilisuse faktori tahkude summaga $N r=-0,748$. Neurootilisuse faktori moodustavad ärevuse, viha, masenduse, ujeduse, liialdamise ja abituse komponendid. Neurootilisuse faktori skaala kõrge tulemuse korral on arvatud, et inimene kaotab hõlpsasti enesevalitsuse, satub kergesti paanikasse ning on võimetu stressi taluma. Neurootilisuse madala näidu korral ollakse pigem külmavereline, asjatundlik, vastupidav ja lootusrikas.

3. Neurootilisuse faktor - N 6 - Abitus (Haavatavus)

Tugeva negatiivse korrelatsiooniga enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustiku suhtes on N6 $r=-0,692$.

4. Neurootilisuse faktor - N 3 – Masendus

Korreleerides N3 alaskaalat tuumikhinnangute küsimustikuga on tulemus $r=-0,684$.

5. EEK-2: Depressiivsus

EEK- 2 skaala mõõdab depressiooni, ärevuse, agorafobia-paanika, sotsiaalärevuse, jõuetuse ja unetuse esinemissagedust. Katseisikud hindasid 5-astmelisel Likerti tüüpi sagedusskaalal (vahemikus „üldse mitte“ kuni „pidevalt“), kui võrd sageli on need häirivad negatiivsed ilmingud esinenud viimase kuu jooksul. Skaala koondtulemus mõõdab summaarset emotsionaalset häiritust. Kõrgelt negatiivselt korreleerub enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute skaalaga alaskaala „depressiivsus“ DEPR $r=-0,661$.

Kõrgeid ($r>0,5$) ja keskmisi ($0,3<r<0,5$) negatiivseid korrelatsioone kahe välja toodud mõõtevahendi vahel on aga palju enam. Ülalpool esitasime Judge jt tuumikhinnangute skaala suhtes viie kõige tugevama negatiivse seosega alaskaala korrelatsioone. Eelpool viidatult

jätsime analüüsi kõrged ja mõõdukad negatiivsed korrelatsioonid ($r>0,3$). Esimene analüüsist välja jäänud tunnuseks oli seltsivus E2 ($r=-0,231$, vt LISA 1) Kokku jäi enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti kaheksakümne ühest alaskaalast oma kõrge või mõõduka negatiivse korrelatsiooni alusel käesoleva töö analüüsi kolmkümmend kuus alaskaalat.

Tabel 2. Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti alaskaalade kõrged ja mõõdukad negatiivsed korrelatsioonid enesekohaste tuumikhinnangute skaalaga.

NIMI	CoreS	N5	-,552**	ANG_S1	-,422**
EHI_1	-,749**	SÄ_SUM	-,542**	AGG_2	-,408**
N	-,748**	P_URG	-,533**	AGG_3	-,398**
N6	-,692**	NA_1	-,516**	N2	-,393**
N3	-,684**	ANX	-,515**	HO_2_VN	-,382**
DEPR	-,661**	N1	-,496**	STS_ANX	-,370**
EEK_SUM	-,639**	NA_SUM	-,490**	ANX_MM	-,352**
N4	-,621**	AST	-,461**	AG_PA	-,335**
HO_1_UU	-,620**	ANG_S3	-,455**	NA_3	-,329**
ATT_1	-,616**	CTRL_1	-,450**	INS	-,315**
NA_2	-,611**	ATT_2	-,449**	AGG_1	-,309**
ÄS_SUM	-,594**	ANG_F1	-,424**	EHI_2	-,308**
N_URG	-,572**				

Märkused: Vaata LISA 1.

Leitud tugevad positiivsed seosed enesekohaste tuumikhinnangute skaalaga

Tabel 3. Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti alaskaalade kõige tugevamad positiivsed korrelatsioonid enesekohaste tuumikhinnangute skaalaga.

NIMI	CoreS
EFFIC	,711**
C1	,666**
EHI_3	,657**
C	,651**
ATT_3	,629**
PERSEV	,614**

Märkused: EFFIC – enesemõjukuse skaala; C1 – EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik - meelekindluse faktor enesetõhusus; EHI_3 – tähelepanu ja kontrolli küsimustik – vastutustundlikkuse alaskaala; C – EPIP NEO viiefaktoriline isiksuse küsimustik – meelekindluse faktori tahkude summa; ATT_3 – tähelepanu ja kontrolli küsimustik – tähelepanu kontrolli alaskaala; PERSEV – impulsiivsuse küsimustik – püsivuse alaskaala; CoreS – enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustik. ** korrelatsioonid usaldusnivool $p<0,01$.

Tugevate positiivsete korrelatsioonide välja toomine on negatiivsete kõrval valideerimise aspektist oluline, kuna enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustiku seas on ka alaskaalasid, mis võivad oma sisu suunitluse poolest olla ligilähedaselt sarnased enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku küsimustega. Tabelis 3 olev esimene väärtus EFFIC $r=0,711$ on iseseisev enesemõjukuse skaala.

Kui enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti skaala või alaskaala tulemused on vastanul kõrgelt positiivsed, tähendab see, et tal on kalduvus olla rohkem positiivselt ja vähem negatiivselt emotsionaalne. Ühtlasi tähendab see, et antud skaala või alaskaala korrelatsioonid Judge jt enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute skaala tulemustega peaksid olema pigem positiivsed ja pigem kõrged kui madalad. Kõrged positiivsed korrelatsioonid enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute ja enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustiku skaala või alaskaala vahel rõhutavad asjaolu, mõlemad kõnealused mõõtevahendid hindavad sarnast konstrukti.

1. Enesemõjukuse skaala

Enesemõjukuse skaala mõõdab inimese uskumusi oma võimesse saavutada edu erinevates olukordades. Skaala aitab hinnata inimese üldist enesemõjukust, stabiilsust ja usku endasse erinevates olukordades ning uute väljakutsetega toimetulekus. Kõrgem enesemõjukuse tase võib olla seotud parema motivatsiooni, enesekindluse ja saavutustega nii isiklikus kui ka tööalases elus. (Chen, Gully & Eden, 2001) Enesemõjukuse ning Judge enesekohaste tuumikhinnangute koos uurimine võivad tuua samal inimesed sarnaseid tulemusi, kuna Judge jt enesekohaste tuumikhinnangute skaala aitab mõõta inimese põhiväärtusi ja enesehinnangut erinevates olukordades ning nende mõju sellistele positiivsetele integratiivsetele omadustele nagu näiteks töörahulolu, tööalane tulemuslikkus ja üldine heaolu (Wang, Bu & Cai, 2021). Samuti on ka Judge skaala poolt neljast uuritavast faktorist üks enesemõjukuse aspekt. Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikus on kasutatud Chen, Gully & Eden, (2001) 8-väitelise üldise enesemõjukuse (general self-efficacy) skaalat eesti keelde tõlgitult. Väiteid hinnatakse 5-astmelisel Likerti tüüpi skaalal vahemikus 0 (vale / ei ole nõus) kuni 4 (õige / täiesti nõus). Enesemõjukuse skaala EFFIC korreleerub tugevalt positiivselt enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemustega ($r=0,711$).

2. EPIP NEO Meelekindluse faktor - C 1 - Enesetõhusus (Asjatundlikkus)

Enesetõhusus on teine kõrgeima positiivse korrelatsiooniga EPIP NEO Meelekindluse faktori tahk ($r=0,666$). Kõrge meelekindluse näitajatega inimest peetakse usinaks, distsiplineerituks, hoolikaks, korralikuks, edasipüüdlikuks. Sellisel inimesel on elus kindlad sihid, mille poole ta püüdleb. EPIP NEO selle tahu madal tulemus seostub lohakusele kalduvuse ja tahtejõuetusega ning sellise omaduste komplekti kandjal võib esineda probleeme tööde ja tegemiste tulemuslikkusega.

3. Vastutustundlikkuse alaskaala EHI_3

Käesolevas uuringus kasutatav enesehinnangu skaala jaguneb negatiivse enesehinnangu ja vastutustundlikkuse alaskaaladeks. Vastutustundlikkuse alaskaala (11 väidet, Cronbachi $\alpha=0,819$; kordustestimise reliaablus $n=99$, $r=0,800$) kujunes valdavalt originaalsete väidete lähtekomplektist, mis käsitleb selliseid sotsiaalselt vastutustundlikke teemasid nagu sihikindlus, kaalutletus ja vastutustunne valikute tegemisel ning suhtumisel kaasinimestesse. Alaskaalasse koondunud väidete sisu alusel on tegu selgelt ennast positiivselt iseloomustavate väidetega, kuid neid positiivseks enesehinnanguks nimetada oleks ennatlik. Korreleerides vastutustundlikkuse alaskaala näite enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute skaala näitudega on EHI_3 tulemus ($r = 0,657$), mis on kõrge positiivne korrelatsioon.

4. EPIP NEO Meelekindluse faktor C

Meelekindluse faktori C tahkude summa koosneb ettevaatlikkuse, enesedistsipliini, saavutusvajaduse, kohusetundlikkuse, korralikkuse ning enesetõhususe alaskaalade tulemustest. Meelekindluse faktori puhul tegu tugevama negatiivse emotsionaalsusega. Meelekindluse faktori tahkude summa korrelatsioon enesekohaste tuumikhinnangute skaala tulemusega on C $r=0,651$.

5. Tähelepanu kontrolli alaskaala ATT_3

Kontrolli skaala jaguneb samuti (potentsiaalselt) kolmeks alaskaalaks ning põhineb Rotteri kontrollikeskme (Locus of Control) ideestikul (Rotter, 1966). Tähelepanu kontrolli alaskaala keskendub suutmatusele oma elu kontrollida ja kontrolli sõltuvusele isiklikust saatusest ja õnnelikest või õnnetutest juhusdest. Korreleerides tähelepanu kontrolli alaskaalat enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute alaskaalaga on tulemus ($r = 0.629$).

6. Püsivuse alaskaala PERSEV

Püsivuse kui impulsiivsuse vastandi alaskaala kontrollib võimekust ülesandeid korraga algusest lõpuni sooritada (Cronbachi $\alpha=0,852$; kordustestimise reliaablus $n=99$, $r=0,579$). Korreleerides tähelepanu kontrolli alaskaalat enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute alaskaalaga on tulemuseks jällegi kõrge korrelatsioon ($r = 0,614$).

Kõrgeid ja mõõdukaid positiivseid korrelatsioone kahe välja toodud mõõtevahendi vahel on rohkem kui kuus tugevamat, mida ülalpool eraldi käsitleti. Need toodi esile seetõttu, et nende puhul ($r > 0,6$). Käesoleva töö analüüsist jäeti välja need positiivsed korrelatsioonid, mis olid madalad ($r < 0,3$). Kokku jäi enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti kaheksakümne ühest alaskaalast kõrge või mõõduka korrelatsiooni alusel käesolevas töös käsitlemisele üheksateist.

Tabel 4. Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute küsimustikekomplekti alaskaalade kõrged ja mõõdukad positiivsed korrelatsioonid enesekohaste tuumikhinnangute skaalaga.

NIMI	CoreS				
EFFIC	,711**	C5	,570**	C6	,399**
C1	,666**	C3	,537**	E	,379**
EHI_3	,657**	C4	,519**	A2	,371**
C	,651**	E1	,497**	O5	,367**
ATT_3	,629**	CTRL_3	,414**	PREMED	,326**
PERSEV	,614**	C2	,406**	A1	,326**
				E6	,314**

Märkused: Vaata LISA 1.

Arutelu

Käesoleva töö põhiliseks eesmärgiks oli välja selgitada, kas ja milline seos on tuumikhinnangute küsimustiku ning negatiivse emotsionaalsuse küsimustike vastuste vahel. Seda tegin ma hinnates negatiivse emotsionaalsuse küsimustiku kõikide alaskaalade tulemuste korreleerumist enesekohaste tuumikhinnangute skaalade tulemustega. Saadud tulemuste põhjal selgus, et kõrged seosed kahe mõõtevahendi tulemuste vahel on olemas.

Statistiliselt olulised korrelatsioonid

Järgmisena kuuluvadki arutlusele tabelites 1 ja 3 toodud korrelatsioonid. Positiivse korrelatsioonikordaja väärtuse puhul on tegu kasvava seosega tunnuste vahel ehk ühe tunnuse suure väärtuse korral on tavaliselt suur väärtus ka teisel tunnusel.

Negatiivse enesehinnangu alaskaala tundub olevat Judge küsimustiku üks vastanditest, korreleerudes kõrgelt enesekohaste tuumikhinnangute skaala näitudega ($r=-0,749$). Kõrge negatiivne korrelatsioon kinnitab, et kõrge tulemus negatiivse emotsionaalsuse alaskaalal EHI_1 ennustab potentsiaalselt madalat tulemust Judge tuumikhinnangute küsimustikus. Judge tuumikhinnangute küsimustiku madalat tulemust on seostatud ebakindlustunde, produktiivsuse languse ning võimetusega hoida tähenduslikke suhteid. Negatiivse enesehinnangu alaskaala kõrge näit väljendub sarnaselt näiteks eneseaustuse puudumises ja ebamugavustundes. Need ei ole küll täpselt samad kriteeriumid mis seostuvad Judge küsimustikuga, kuid eelmises lauses välja toodud omadustel on selgelt negatiivse emotsionaalsuse tunnused.

Kui hinnata kõrgeimat leitud positiivset korrelatsiooni EFFIC skaala ja enesekohaste tuumikhinnangute skaala vahel ($r=0,711$), on järeldus sama, kuid pööratult. Kuna Judge skaala tulemuste alusel on tehtud uurimuste põhjal võimalik ennustada näiteks tööga rahulolu, produktiivsust ning negatiivse emotsionaalsuse taset uuritava isikul, siis võib aru saada, miks on korrelatsioon nende kahe skaala vahel niivõrd kõrge. Enesemõjukuse alaskaalaga on uuritud ja ennustatud inimese usku võimesse ennast motiveerida, kognitiivseid ressursse ja vajalikke tegevuskäike, et vastata antud olukorra nõudmistele. (Chen, Gully & Eden, 2001)

Leitud tugevaim positiivne korrelatsioon ning tugevaim negatiivne korrelatsioon kahe mõõtevahendi tulemuste vahel on samas suurusjärgus ($r=-0,749$ ja $r=0,711$). Analüüsides ja korreleerides kõiki negatiivse emotsionaalsuse skaalaid ja alaskaalaid Judge tuumikhinnangute skaalaga leiti rohkem kõrgelt või mõõdukalt korreleeruvaid negatiivseid seoseid kui tugevaid positiivseid. Negatiivseid kõrgeid või mõõdukaid korrelatsioone ($r > -0,3$) leiti 36. Selline tähelepanek kinnitab pöördvalideerimise idee aktsepteeritavust ja lubab negatiivse emotsionaalsuse küsimustike tulemuste kaudu prognoosida Judge tuumikhinnangute skaalale vastamise tendentsi.

Hüpoteeside paikapidavus

Enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustiku ja negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute vahel avalduvad statistiliselt olulised seosed.

Kokkuvõttes leidis hüpotees kinnitust, et enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustiku ja negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute vahel avalduvad statistiliselt olulised seosed ning need kaks mõõtevahendit korreleeruvad omavahel erinevate alaskaalade lõikes kõrgelt positiivselt ja negatiivselt. Hüpoteesi kinnitati ka selles osas, et teiste skaaladega mõõdetud kõrge negatiivne emotsionaalsus korreleerub Judge jt (2003) küsimustiku tulemustega negatiivselt ja kõrge positiivne emotsionaalsus vastupidi positiivselt. Mida kõrgem on enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustiku näit uuritud isikul, seda madalamad on inimese negatiivse emotsionaalsuse näidud teistes küsimustikes.

Mida kõrgemad on negatiivse emotsionaalsuse näidud, seda madalam on inimese tulemus enesekohaste tuumikhinnangute skaalal.

Hüpotees leidis kinnitust. Uurimuse järgselt hindasin skaalade tulemuste vahelist seost. Leitud sai, et eriti tugevat negatiivset korrelatsiooni näitavad negatiivse emotsionaalsuse küsimustiku need alaskaalad, mis on sisult sarnased Judge küsimustiku faktoritega. Samas on tugevaid korrelatsioone ka paljude teiste negatiivse emotsionaalsuse küsimustiku alaskaalade puhul.

Tugevamaid negatiivseid korrelatsioone näitasid järgnevad alaskaalad: negatiivse enesehinnangu alaskaala, neurootilisuse faktori tahkude summa, neurootilisuse faktor abitus, neurootilisuse faktor masendus ning depressiivsus. Enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute faktoriteks on aga enesehinnang, üldine enesemõjukus, kontrollkese, ja madal neurootilisus (Bono, Thoresen & Judge, 2003). Tulemused alaskaalade sisu kohta langevad Judge skaala faktoritega kokku. Judge tuumikhinnangute skaalas on üheks faktoriks enesehinnang ning sellega kõige kõrgemat korrelatsiooni näitas negatiivse emotsionaalsuse küsimustiku negatiivse enesehinnangu alaskaala. Neurootilisuse faktori tahkude summa, neurootilisuse faktor abitus, neurootilisuse faktor masendus olid järgnevad kolm kõige tugevamat korrelatsiooni näidanud alaskaalad. Judge enesekohaste tuumikhinnangute skaala üheks faktoriks on madal neurootilisus, mis tähendab, et nende alaskaalade ja enesekohaste tuumikhinnangute vahel olev kõrge negatiivne korrelatsioon tõestab hüpoteesi, et mida kõrgemad on negatiivse emotsionaalsuse näidud, seda madalam on inimese tulemus enesekohaste tuumikhinnangute skaalal. Viidendaks väga kõrgeks korrelatsiooniks oli emotsionaalse enesetunde küsimustiku EEK-2 alaskaala depressiivsus näit, mis eeldatavalt korreleerus kõrgelt enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute faktoriga enesehinnang.

Ülejäänud välja toodud korrelatsioonide puhul (Tabel 2) väärrib tähelepanu asjaolu, et kõrgelt korreleeruvaid alaskaalasisid leidis negatiivse emotsionaalsuse küsimustikekomplekti kõigis skaalades. Ehk teiste sõnadega, kõrged korrelatsioonid ei ilmne vaid mõne üksiku enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute skaalade puhul vaid laialt üle kogu küsimustiku komplekti.

Negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute küsimustikuga saadud tulemused korreleeruvad sagedamini kõrgelt negatiivselt kui kõrgelt positiivselt enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku tulemustega.

Hüpotees leidis kinnitust. Negatiivsete enesekohaste tuumikhinnangute küsimustikekomplektiga saadud tulemused korreleerusid rohkematel juhtudel kõrgelt negatiivselt kui kõrgelt positiivselt enesekohaste tuumikhinnangute küsimustiku tulemustega. Kõrgeid või mõõdukaid negatiivseid seoseid ($r > -0,3$) leiti 23 ning kõrgeid või mõõdukaid ($r > 0,3$) positiivseid seoseid leiti 19. Kuna tegu on tuumikhinnangute küsimustiku valideerimise katsega negatiivse emotsionaalsuse küsimustike kaudu, siis seda püüdlust ilmestavad kõige paremini negatiivsed seosed. Negatiivsete seoste puhul on küsimustikele vastanu saanud kahes käsitletud mõõtevahendis vastandlikud tulemused ehk saanud kõrge tulemuse enesekohaste positiivsete tuumikhinnangute küsimustikus ning madala negatiivse emotsionaalsuse näidu. See kinnitab käesolevas töös tutvustatud pöördvalideerimise idee asjakohasust.

Tulevikuperspektiiv

Antud töö puuduseks ja samaaegselt plussiks on valimisse kuulunud vastanute kitsas vanusevahemik laiema populatsiooniga võrreldes. Edaspidi väärivad saadud tulemused kontrollimist teistel vanusegruppidel. Samuti on potentsiaali võimalikul katsel otsida erinevusi meeste ja naiste tulemuste vahel. Käesolev uurimus käsitles nende tulemusi koos, ehkki võimalus sugudevahelise võrdluse tegemiseks oli olemas. Samas oleks sellega kasvanud töö maht ebaproportsionaalselt suureks.

Kasutatud kirjandus:

Alarcon, G., Eschleman, K. J., & Bowling, N. A. (2009). Relationships between personality variables and burnout: A meta-analysis. *Work and Stress*, 23(3), 244-263–263. <https://doi.org/10.1080/02678370903282600>

Brennan, G. M., Moffitt, T. E., Bourassa, K. J., Harrington, H., Hogan, S., Houts, R. M., Poulton, R., Ramrakha, S., & Caspi, A. (2024). The Continuity of Adversity: Negative Emotionality Links Early Life Adversity With Adult Stressful Life Events. *CLINICAL PSYCHOLOGICAL SCIENCE*. <https://doi.org/10.1177/21677026231220337>

Chang, C. G., Ferris, D. L., Johnson, R. E., Rosen, C. C., & Tan, J. A. (2012). Core Self-Evaluations: a Review and Evaluation of the Literature. *Journal of Management*, 38(1), 81-128.

Chen, G., Gully, S. M., & Eden, D. (2001). Validation of a New General Self-Efficacy Scale. *Organizational Research Methods*, 4(1), 62-83–83. <https://doi.org/10.1177/109442810141004>

Colman, A. M. (2001). *A Dictionary of Psychology*. Oxford: Oxford University Press.

Duffy, M. K., Shaw, J. D., Scott, K. L., & Tepper, B. J. (2006). The moderating roles of self-esteem and neuroticism in the relationship between group and individual undermining behavior. *Journal of Applied Psychology*, 91(5), 1066–1077. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.5.1066>

Erez, A., & Judge, T. A. (2001). Relationship of core self-evaluations to goal setting, motivation, and performance. *Journal of Applied Psychology*, 86(6), 1270–1279. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.6.1270>

Grant, A. M., & Wrzesniewski, A. (2010). I won't let you down... or will I? Core self-evaluations, other-orientation, anticipated guilt and gratitude, and job performance. *Journal of Applied Psychology*, 95(1), 108–121. <https://doi.org/10.1037/a0017974>

Hatton, H., Donnellan, M. B., Maysn, K., Feldman, B. J., Larsen-Rife, D., & Conger, R. D. (2008). Family and individual difference predictors of trait aspects of negative interpersonal behaviors during emerging adulthood. *Journal of family psychology : JFP : journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)*, 22(3), 448–455. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.448>

Judge, T. A., Locke, E. A., Durham, C. C., & Kluger, A. N. (1998). Dispositional Effects on Job and Life Satisfaction: The Role of Core Evaluations. *Journal of Applied Psychology*, 83(1), 17-34.

Judge, T. A., Locke, E. A., & Durham, C. C. (1997). The Dispositional Causes of Job Satisfaction: A Core Evaluations Approach. *Research in Organizational Behavior*, 19, 151-188.

Judge, T. A., & Bono, J. E. (2001). Relationship of core self-evaluations traits—self-esteem, generalized self-efficacy, locus of control, and emotional stability—with job satisfaction and job performance: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 80–92. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.1.80>

Judge, T.A., Erez, A., Bono, J.E., & Thoresen, C.J. (2002). Are measures of self-esteem, neuroticism, locus of control, and generalized self- efficacy indicators of a common core construct? *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 693–710.

Judge, T. A., Erez, A., Bono, J. E., & Thoresen, C. J. (2003). The Core Self-Evaluations Scale: Development of Measure. *Personnel Psychology*, 56(2), 303–331.

Judge, T.A., & Hurst, C. (2007). The benefits and possible costs of positive core self-evaluations: A review and agenda for future re-search. In D. Nelson & C.L. Cooper (Eds.), *Positive organizational behavior* (pp. 159–174). London: Sage Publications.

Judge, T. A. (2009). Core Self-Evaluations and Work Success. *Current Directions in Psychological Science*, 18(1), 58-62.

Luuk, A. (2019). Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute laiendatud küsimustikekomplekt isiksuse negatiivse emotsionaalsuse hindamiseks. Avaldamata käsikiri.

Pullmann, H., Allik, J. (2000). The Rosenberg Self-Esteem Scale: its dimensionality, stability and personality correlates in Estonian. *Personality and Individual Differences*, 28, 701-715.

Pullmann, H., Allik, J., & Realo, A. (2009). Global Self-Esteem Across the Life Span: A Cross-Sectional Comparison Between Representative and Self-Selected Internet Samples. *Experimental Aging Research*, 35, 20–44.

Pilipiec, P. (2020). The role of time in the relation between perceived job insecurity and perceived job performance. *Work*, 66(1), 3–15. <https://doi.org/10.3233/WOR-203145>

Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent child*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80 (1, Whole No. 609).

Stajkovic, A. D. (2006). Development of a core confidence-higher order construct. *Journal of Applied Psychology*, 91(6), 1208–1224. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.6.1208>

Wang, Z., Bu, X., & Cai, S. (2021). Core self-evaluation, individual intellectual capital and employee creativity. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 40(3), 1203–1217. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0046-x>

Wang, H., & Li, Y. (2021). Role overload and Chinese nurses' satisfaction with work-family balance: The role of negative emotions and core self-evaluations. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 40(11), 5515–5525. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00494-5>

LISAD

LISA 1. Legend testiosade nimetuste mõistmiseks.

ID_1	Kokku 854 osalenut, neist 583 meest ja 271 naist
ID_2	Andmed on kogutud Eesti Lennuakadeemiasse lenduri ja lennujuhi erialadele kandideerinutelt 2017 - 2023
Sugu	1 - mees; 2 - naine
Iga	Vanus aastates
Kool	Haridus: 0 - lõpetamata põhiharidus, 1 - põhiharidus, 2 - kutseharidus, 3 - keskharidus; 4 - kesk-eriharidus; 5 - kõrgharidus
P_abi	Viimase aasta jooksul pöördunud psühholoogilise või psühhiaatrilise abi järele (1 / 0)
P_ravi	Viimase aasta jooksul võtnud meeleolu korrigeerivaid ravimeid (1 / 0)
EMOTSIONAALSE ENESETUNDE KÜSIMUSTIK EEK - 2	
Depr	EEK-2: Depressiivsus
Anx	EEK-2: Ärevus
Ag_Pa	EEK-2: Agorafobia-paanika
Sts_anx	EEK-2: Sotsiaalärevus
Ast	EEK-2: Asteenia
Ins	EEK-2: Insomnia
EEK_SUM	Emotsionaalse enesetunde küsimustiku EEK - 2 kuue alaskaala summa
TÄHELEPANU JA KONTROLLI KÜSIMUSTIK	
ATT_1	Tähelepanu sisetakistuste alaskaala
ATT_2	Tähelepanu välistakistuste alaskaala
ATT_3	Tähelepanu kontrolli alaskaala
CTRL_1	Välise kontrollkeskme alaskaala
CTRL_3	Planeerimise tüüpi kontrolli alaskaala
EHI_1	Negatiivse enesehinnangu alaskaala
EHI_2	Psühhopaatilisuse alaskaala
EHI_3	Vastutustundlikkuse alaskaala
EHI_4	Nartsissismi alaskaala
NARTSISSISMI KÜSIMUSTIK (nelja alaskaalaga)	
NA_1	NA1: Pettumus teistele pandud lootuste täitumise osas
NA_2	NA2: Tundlikkus teistepoolse märkamise suhtes
NA_3	NA3: Oma headuse upitamine teiste kaudu
NA_4	NA4: Teistega manipuleerimine
NA_SUM	Nartsissismi nelja alaskaala summa
IMPULSIIVSUSE KÜSIMUSTIK	
P_urg	Impulsiivsus: Positiivse kärsituse/ pakilisuse alaskaala
Premed	Impulsiivsus: Ettekavatsetuse (premediation) alaskaala
SnsU	Impulsiivsus: Elamustejanu alaskaala UPPS-ist (hirmutav põnevus)

SnsR
Persev
N_urg
SDS-17
ANX_mm
ANX_liik
SÄ_SUM
ÄS_SUM
CoreS
Effic
AGG_1
AGG_2
AGG_3
ANG_S1
ANG_S2
ANG_S3
ANG_F1
ANG_F2
HO_1_UU
HO_2_VN
Ang_liik
N1_Ärevus
N2_Viha
N3_Masendus
N4_Ujedus
N5_Liialdamine
N6_Abitus
E1_Sõbralikkus
E2_Seltsivus
E3_Kehtestavus
E4_Aktiivsus
E5_Elamustejanu
E6_Rõõmsameelsus
O1_Kujutlusvõime
O2_Kunstihuvid
O3_Tundelisus
O4_Vahelduseiha

Impulsiivsus: Elamustejanu alaskaala Roth-ilt (põnevus uudsusest)

Impulsiivsus: Püsivuse (perseveration) alaskaala

Impulsiivsus: Negatiivse kärsituse/ pakilisuse alaskaala

Tavakäitumiste (sotsiaalse soovitatavuse) küsimustik

Hetkeärevuse tase kujuteldaval skaalal millimeetrites hinnatuna 0 kuni 100

Praeguse ärevuse võimalikud põhjused vastavalt loetelule

Seisundiärevus STICSA järgi

Ärevusseisundite sagedus STICSA järgi

Tuumikenesehinnagute küsimustik Judge jt (2003) järgi

Enesemõjukuse skaala

PAHAMEELEKÜSIMUSTIK

Agressiivsuse skaala: Füüsilise agressiivsuse alaskaala

Agressiivsuse skaala: Sõnalise agressiivsuse alaskaala

Agressiivsuse skaala: Kiusamise / sunnivõimu rakendamise alaskaala

Hetkeviha skaala: Vihatunde intensiivsus käesoleval hetkel

Hetkeviha skaala: Vihatunde kontrollimine käesoleval hetkel

Hetkeviha skaala: Viha väljendamine käesoleval hetkel

Vihatunnete sageduse skaala: Vihatunnete esinemissagedus

Vihatunnete sageduse skaala: Vihatunnete esinemissageduse kontrollimine

Vaenulikkuse skaala: Umbusklikkuse alaskaala

Vaenulikkuse skaala: Vaenulikkuse alaskaala

Praeguse viha võimalikud põhjused vastavalt loetel

EPIP NEO VIIIEFAKTORILINE ISIKSUSE KÜSIMUSTIK *

NEUROOTILISUSE FAKTOR - N 1 - Ärevus

NEUROOTILISUSE FAKTOR - N 2 - Viha (*Vaenulikkus*)

NEUROOTILISUSE FAKTOR - N 3 - Masendus

NEUROOTILISUSE FAKTOR - N 4 - Ujedus (*Enesekontroll*)

NEUROOTILISUSE FAKTOR - N 5 - Liialdamine (*Impulsiivsus*)

NEUROOTILISUSE FAKTOR - N 6 - Abitus (*Haavatavus*)

EKSTRAVERTSUSE FAKTOR - E 1 - Sõbralikkus (*Soojus*)

EKSTRAVERTSUSE FAKTOR - E 2 - Seltsivus

EKSTRAVERTSUSE FAKTOR - E 3 - Kehtestavus

EKSTRAVERTSUSE FAKTOR - E 4 - Aktiivsus

EKSTRAVERTSUSE FAKTOR - E 5 - Elamustejanu (*Seiklusjanu*)

EKSTRAVERTSUSE FAKTOR - E 6 - Rõõmsameelsus

AVATUSE FAKTOR - O 1 - Kujutlusvõime (*Fantaasia*)

AVATUSE FAKTOR - O 2 - Kunstilised huvid

AVATUSE FAKTOR - O 3 - Tundelisus

AVATUSE FAKTOR - O 4 - Vahelduseiha (*Avatus tegudele*)

O5_Intellektuaalsus	AVATUSE FAKTOR - O 5 - Intellektuaalsus (<i>Avatus ideedele</i>)
O6_Väärtusteavatus	AVATUSE FAKTOR - O 6 - Avatus väärtustele
A1_Usaldus	SOTSIAALSUSE FAKTOR - A 1 - Usaldus
A2_Kõlbelisus	SOTSIAALSUSE FAKTOR - A 2 - Kõlbelisus (<i>Siirus</i>)
A3_Omakasupüüdmat	SOTSIAALSUSE FAKTOR - A 3 - Omakasupüüdmat
A4_Leplikkus	SOTSIAALSUSE FAKTOR - A 4 - Leplikkus (<i>Järeleandlikkus</i>)
A5_Tagasihoidlikkus	SOTSIAALSUSE FAKTOR - A 5 - Tagasihoidlikkus
A6_Kaastundlikkus	SOTSIAALSUSE FAKTOR - A 6 - Kaastundlikkus (<i>Osavõtlikkus</i>)
C1_Enesetõhusus	MEELEKINDLUSE FAKTOR - C 1 - Enesetõhusus (<i>Asjatundlikkus</i>)
C2_Korralikkus	MEELEKINDLUSE FAKTOR - C 2 - Korralikkus
C3_Kohusetundlikkus	MEELEKINDLUSE FAKTOR - C 3 - Kohusetundlikkus
C4_Saavutusvajadus	MEELEKINDLUSE FAKTOR - C 4 - Saavutusvajadus (<i>Eesmärgipärasus</i>)
C5_Enesedistsipliin	MEELEKINDLUSE FAKTOR - C 5 - Enesedistsipliin
C6_Ettevaatlikkus	MEELEKINDLUSE FAKTOR - C 6 - Ettevaatlikkus (<i>Kaalutlemine</i>)
N	NEUROOTILISUSE FAKTORI TAHKUDE SUMMA
E	EKSTRAVERTSUSE FAKTORI TAHKUDE SUMMA
O	AVATUSE FAKTORI TAHKUDE SUMMA
A	SOTSIAALSUSE FAKTORI TAHKUDE SUMMA
C	MEELEKINDLUSE FAKTORI TAHKUDE SUMMA

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Anu Erbsen